تحلیل اقتصادی تاثیر پیشرفت فن‌آوری بر تحول در عرصه‌ی حمایت از مالکیت ادبی - هنری و حقوق مرتبط[1]

سعید حبیبا*

امین حقیقت**

تاریخ دریافت: ۹۲/۸/۱ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۲۸

چکیده

دیر زمانیست که حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار به عنوان یکی از مهم‌ترین ضروریات جامعه‌ی مدنی مورد توجه قانون‌گذاران کشورها قرار گرفته است. طی دوره‌های مختلف چهره‌ی حمایت از خالقان آثار متناسب با ابزارهایی که ناقضان برای نادیده انگاشتن حقوق پدیدآورندگان به‌کار گرفته‌اند متحول گردیده است. در این راستا پرسش اساسی این است که با توجه به گستردگی ارتباطات در فضای مجازی و گوناگونی ابزارهای نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری، آیا قانون‌گذاران می‌توانند راه‌کاری برای حمایت از ایده‌های خلاقانه فراهم نمایند؟ بدیهی است چنان‌چه ویژگی‌های کنونی حقوق برای دست‌یابی به این مهم ناکارآمد باشند، باید زمینه‌هایی برای تحول در مفهوم حقوق مالکیت ادبی و هنری محقق گردد، یا اساسا این نوع از قواعد به دلیل ناکارآمدی به دست فراموشی سپرده شوند. در این مقاله با بهره‌گیری از روش تحلیل اقتصادی حقوق به بررسی رفتارها و نیازهای کنونی ارکان زنجیره‌ی تامین آثار خواهیم پرداخت. سرانجام متناسب با خواست‌های اجتماع کنونی چهره‌ای جدید از حمایت نسبت به مالکیت ادبی و هنری را ارائه خواهیم نمود.

کلیدواژگان: *حقوق مالکیت ادبی و هنری، دخالت دولت، شکست بازار، کالای عمومی، ناپستر.*

---

[1]. این مقاله نتیجه‌ی طرحی تحقیقاتی است که در مؤسسه‌ی حقوق تطبیقی دانشگاه تهران انجام شده است.

* دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی و رئیس مؤسسه‌ی حقوق تطبیقی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول).
habiba@ut.ac.ir

** کارشناس ارشد حقوق تجاری - اقتصادی بین‌المللی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.

مقدمه

حقوق پدیده‌ای است که در بستر خواست‌های زندگی مشترک در جامعه رشد و گسترش یافته است. به همین دلیل چنان‌چه قواعد حقوقی که زمانی بر اساس نیازهای اقتصادی و اجتماعی جوامع شکل گرفته‌اند با خواست‌های آینده همان جوامع ناسازگار باشند، محکوم به تغییر و تبدیل هستند و یا متروک خواهند شد[۱]. نیاز جامعه به حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری پس از اختراع ماشین چاپ گوتنبرگ برای حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار و درونی کردن آثار مثبت ناشی از افعال اشخاص مذکور شکل گرفت. حقوق مذکور شرایطی را فراهم می‌نماید تا پدیدآورندگان آثار بتوانند از عواید مادی بازتولید و تکثیر آثار خود بهره‌مند شده و این خود مهم‌ترین عامل در ایجاد انگیزه برای تولید آثار خلاقانه می‌باشد.

قانون‌گذاران همواره در دوره‌های مختلف با بهره‌گیری از تحلیل‌های حقوقی و اقتصادی در تلاش هستند تا با تحمیل هزینه‌های مضاعف بر ناقضان، از پدیدآورندگان آثار و کسانی که در عرصه‌ی تولید آثار ادبی و هنری فعالیت می‌نمایند حمایت کنند. حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار پیش از دهه‌های اخیر که به اشتراک‌گذاری داده‌ها نیازمند صرف هزینه، تخصیص فضای فیزیکی و در پاره‌ای از موارد دارا بودن تخصص بوده است، چندان دشوار به نظر نمی‌رسید. بنابراین قانون‌گذاران می‌توانستند با در نظر گرفتن مجازات‌های متناسب تا حد مطلوبی از تمامیت حقوق مرتبط با مالکیت ادبی و هنری حمایت کنند. اما در دهه‌های اخیر تحولات فن‌آوری موجب شده است به اشتراک‌گذاری اطلاعات به غایت آسان گردد. در مواجهه با چنین تغییراتی است که تمایل به نقض حق نسخه‌برداری در میان عموم با مقبولیت بی‌سابقه مواجه گردیده است. در این شرایط برخی از ناشران بر این عقیده هستند که از طریق ایجاد ائتلاف‌هایی برای اقامه‌ی دعوا علیه ناقضان، می‌توانند حقوق خود را حفظ نمایند.

در مقابل این گروه، برخی از ناشران آثار ادبی و هنری پیش‌نهاد ارائه‌ی آثار به صورت رایگان و در اختیار گذاری مالکیت کاذب[۲] برای مصرف‌کنندگان را مطرح نموده‌اند[۳].این پیش‌نهاد موجب

---

[۱]. کاتوزیان، ناصر، مقدمه‌ی علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، تهران: سهامی انتشار، چاپ شصت و چهارم، ۱۳۸۷، ص ۱۸۷.

[2]. Pseudo-Ownership Control.

[۳]. در چنین شرایطی دادگاه‌ها می‌بایست میان مالکیت یک نسخه از اثر، حق استفاده از یک نسخه از اثر و مالکیت حق بر نسخه‌برداری از اثر تفکیک قائل شوند.

شده است چهره‌ی حمایت از مالکیت ادبی و هنری دچار تحول شده و به منظور حفظ تاثیرگذاری و کارآمدی در انگیزش خالقان آثار، شیوه‌های جدیدی در عصر انفجار اطلاعات[1] ظهور نمایند[2]. به علاوه این تحولات تاثیر به‌سزایی در رفتار پدیدآورندگان آثار نهاده است، به گونه‌ای که در حال حاضر هنجارهای جامعه بیش از جنبه‌های عرضه و تقاضا بر رفتار آنان تاثیرگذار می‌باشد[3]. بنابراین در پرتو ظهور آثار رایگان، مدل اقتصاد نئوکلاسیک که حاکم بر قواعد محدودکننده‌ی حقوق مالکیت ادبی و هنری هستند به طور عمده قابل تردید محسوب می‌شوند[4]. در این مقاله فرضیه‌ی ما این است که استناد به حقوق مالکیت فکری در بُعد حمایت از آثار ادبی و هنری متناسب با پیشرفت فن‌آوری چهره‌ی نوینی از حقوق را برای پدیدآورندگان آثار به ارمغان خواهد آورد که در پرتو آن حمایت از حقوق معنوی به عنوان عامل اصلی ایجاد انگیزه برای تولید آثار محسوب خواهد شد. در چنین شرایطی است که تفکیک سنتی میان حقوق مادی و معنوی نیز قابل تشکیک می‌نماید. با این توضیح که خالقان آثار پس از پذیرش ارائه‌ی دست‌آوردهای خود به صورت رایگان، بیش‌تر تمایل دارند تا حقوق مالکیت ادبی و هنری، چارچوبی را برای حمایت از حقوق معنوی برای آنان ایجاد نماید[5]. در این مقاله تلاش شده است تا با بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای، ترجمه‌ای و بعضاً میدانی به تحلیل اقتصادی تحولات در عرصه‌ی حمایت از آثار ادبی و هنری ضمن چهار گفتار پرداخته شود. بنابراین ابتدا ضرورت‌های حمایت از آثار ادبی و هنری با عنایت به ماهیت اقتصادی این‌گونه آثار مورد توجه قرار می‌گیرد؛ سپس با بهره‌گیری از یک مدل اقتصادی به تبیین کلی رفتار مصرف‌کنندگان و ناقضان می‌پردازیم. گام بعدی آن است که اثر رشد فن‌آوری بر رفتار ارکان زنجیره‌ی تامین آثار مورد سنجش قرار گیرد و در نهایت با توجه به دست‌آوردهایی که مبتنی بر تجارب جوامع در طول سالیان اخیر است، شمایی کلی از کارکرد حقوق مالکیت فکری در بُعد حمایت از مالکیت‌های ادبی و هنری ارائه خواهیم نمود.

---

[1]. Content Abundance.

[2]. Goodman, Ellen P., and Anne H. Chen, "Modeling Policy for New Public Service Media Networks", Harv. JL & Tech., 24 (2010): 111, pp. 169-170.

[3]. Gibbons, Llewellyn Joseph, "Entrepreneurial Copyright Fair Use: Let the Independent Contractor Stand in the Shoes of the User", Ark. L. Rev., 57 (2004), p. 539.

[4]. Netanel, N. W., Copyright and a Democratic Civil Society, The Yale Law Journal, 106(2), 1996, pp. 306-336.

[5]. Kwall, Roberta, TheSoul of Creativity: Forging a Moral Rights Law for the United States, Stanford University Press, 2010, pp. 1-10.

گفتار اول- بررسی ضرورت‌های اقتصادی حمایت از آثار

آثار ادبی و هنری از منظر اقتصادی ویژگی‌های خاصی دارند و همین موجب می‌شود حمایت از این‌گونه آثار با دشواری‌هایی مواجه باشد. با این توضیح که چنان‌چه دولت‌ها در فرآیند تولید و توزیع آثار ادبی و هنری مداخله ننمایند، پدیدآورندگان نمی‌توانند از حاصل تلاش‌های خود برای خلق آثار بهره‌مند شده و در نتیجه خالقان آثار که میراث‌دار فرهنگ و تمدن‌ها هستند[۱]، نسبت به تولید این‌گونه از آثار تمایلی نشان نخواهند داد.

۱. شکست بازار به عنوان ضرورت قانون‌گذاری در حوزه‌ی حمایت از مالکیت‌های ادبی و هنری

به عنوان یک قاعده‌ی اساسی هنگامی که بازار بدون هیچ‌گونه محدودیتی عمل نماید، کارآمدی به حداکثر خواهد رسید. اگرچه، در برخی شرایط شکست بازار[۲] توجیه‌کننده‌ی مداخله‌ی دولت خواهد بود[۳]. در ایالات متحده‌ی آمریکا و بسیاری از کشورهایی که اقتصاد توسعه‌یافته دارند، چگونگی مداخله‌ی دولت در اقتصاد بستگی به شرایطی دارد که شکست بازار رخ می‌نماید. به طور کلی می‌توان گفت شرایطی که در آن‌ها شکست بازار شکل می‌گیرد عبارتند از:

۱.حوزه‌ی کالای عمومی[۴]،

۲. بیرونی شدن اثرات جانبی[۵]،

---

[۱]. حبیبا، سعید؛ و شاکری، زهرا، "کپی‌لفت، نقابی بر سیمای مالکیت ادبی و هنری"، فصل‌نامه‌ی حقوق، ۴۳(۳)، ۱۳۹۱، ص ۱۷۸.

[۲]. شکست بازار (Market Failure) شرایطی است که در آن پیروی از منافع اشخاص منجر به استفاده کارآمد از منابع یا توزیع منصفانه‌ی کالاها در جامعه نخواهد شد.

Weimer, D. L., & Vining, A. R., Policy Analysis: Concepts and Practice, 2005.

[3]. Coase, Ronald Harry, "Problem of Social Cost, the", Jl &Econ. 3 (1960): 1. pp. 19-28.

[۴]. زمانی یک کالا دارای ویژگی کالای عمومی (Public Goods) می‌باشد که فراهم آوردن آن برای یک شخص به مثابه موجود بودن آن کالا یا خدمت برای تمامی اشخاص بدون صرف هزینه‌ای از جانب آنان باشد. به عبارت دیگر مهم‌ترین ویژگی کالای عمومی استثناپذیر نبودن این نوع از کالاست.

[۵]. بیرونی شدن آثار (Externalities یا Spillovers) زمانی رخ می‌دهد که منافع یا مضرات یک فعالیت یا توافق بر اشخاصی که طرفین آن نیستند سرایت می‌کند.

۳. نابرابری شدید اطلاعات[۱] و

۴. انحصارات طبیعی[۲].[۳]

از منظر اقتصادی آثار ادبی و هنری دارای ویژگی کالای عمومی می‌باشند[۴]. با این توضیح که اولا مصرف این‌گونه کالا از جانب یک شخص مانعی برای اشخاص دیگر در بهره‌مندی از آن کالا نخواهد بود و این به معنای غیر رقابتی بودن این‌گونه از کالاست؛ ثانیا به سهولت نمی‌توان اشخاص دیگر را از بهره‌مندی از چنین کالایی منع نمود، که این امر بیان‌گر ویژگی استثناپذیر نبودن ذاتی این کالاست[۵]. در نتیجه بازار در تولید آثار با شکست مواجه خواهد بود، زیرا به دشواری می‌توان کسانی را که در پرداخت هزینه‌ی تولید اثر نقش ندارند، از مصرف آن محروم نمود[۶]. به عبارت دیگر همواره برای مصرف‌کنندگان آثار این اشتیاق وجود خواهد داشت تا نسبت به این نوع از کالا سواری مجانی[۷] دریافت نمایند.

قیمت‌گذاری آثار ادبی و هنری نیز با پیچیدگی‌هایی همراه است. این دشواری از آن‌جا ناشی می‌شود که هزینه‌ی تولید اولین نسخه از آثار بسیار بالاست، در حالی‌که هزینه‌ی تکثیرهای بعدی نزدیک به صفر می‌باشد. در این‌جا ترکیب هزینه‌های ثابت تولید و هزینه‌های قابل

---

[۱]. نابرابری اطلاعات (Information Asymmetries) در حالتی رخ می‌دهد که یکی از طرفین (که معمولا تولیدکننده می‌باشد) دارای اطلاعاتی است که طرف دیگر نسبت به آن آگاهی ندارد. این‌که در غالب روابط حقوقی یکی از طرفین دارای اطلاعات بیشتری است، امری مورد قبول است؛ اما شکست بازار زمانی به وقوع می‌پیوندد که نابرابری اطلاعات چنان شدت یابد که ارکان زنجیره تامین نتوانند به اهداف نهایی خود از ورود به بازار برسند.

[۲]. انحصارات طبیعی (Natural Monopolies) زمانی تحقق می‌یابد که از منظر اقتصادی تامین نیازهای بازار توسط (تنها) یک شخص کارآمدتر از رقابتی بودن تولید باشد.

[3]. Cornes, Richard, TheTheory of Externalities, Public Goods, and Club Goods, Cambridge University Press, 1996, pp.6-7.

[4]. Landes, William M., and Richard A. Posner, "An Economic Analysis of Copyright Law", The Journal of Legal Studies, 1989, p. 326.

[۵]. منکیو، گریگوری، مبانی علم اقتصاد، ترجمه حمیدرضا ارباب، تهران: نی، چاپ دوم،۱۳۸۸، صص ۲۸۲-۲۶۵.

[6]. <http://www.auburn.edu/~johnspm/gloss/public_goods>(last visited Aug. 23, 2010).

[7]. Free – Riding.

چشم‌پوشی حاشیه‌ای، مشکلاتی را برای قیمت‌گذاری ایجاد می‌نماید[۱]. به علاوه خریدار اثر زمانی می‌تواند برای اثری که می‌خواهد خریداری نماید، قیمت تعیین کند که از مفاد آن آگاهی نسبی یابد و این دقیقا متناقض با هدف غایی حمایت از حق نسخه‌برداری می‌باشد[۲]. بنابراین مشاهده می‌شود که در این‌جا نابرابری اطلاعات میان خریدار و فروشنده نیز موجب شکست بازار است.

در نتیجه می‌توان گفت، شکست بازار در زمینه‌ی تولید و قیمت‌گذاری آثاری که حق نسخه‌برداری، از آن‌ها حمایت می‌کند، با توجه به خصیصه‌ی کالای عمومی تلقی شدن آن‌ها و نابرابری شدید اطلاعات میان ارکان زنجیره‌ی تامین موجبات توجیه ورود و دخالت دولت در این عرصه را فراهم می‌نماید.

۲. تحلیل حمایت از مالکیت ادبی و هنری بر اساس تئوری بازی‌ها[۳]

رشته‌ی حقوق و اقتصاد بر اساس پیش‌فرض‌های اقتصاد خرد بر این باور شکل گرفته‌اند که انسان‌ها بر اساس منطق اقتصادی تصمیم می‌گیرند[۴]. با این توضیح که اشخاص همواره در حال بررسی ابزارهای به کارگرفته شده برای رسیدن به اهداف خود هستند[۵]. به علاوه اشخاص در تصمیمات خودشان همواره به دنبال حداکثرسازی منافع خود می‌باشند[۶]. هرچند برخی از فرضیات اقتصاد خرد نظیر این پیش‌فرض که اشخاص همواره دارای اطلاعات کامل در رفتارهای خود می‌باشند نمی‌تواند همواره صحیح باشد، لیکن در پیش‌بینی رفتار اقتصادی اشخاص این پیش‌فرض نیز مورد پذیرش واقع شده است. از دیگر سوی، از آن‌جا که بازار بهترین تعیین‌کننده‌ی قیمت محسوب می‌شود، همین اشخاص با ویژگی‌های فرضی پیش‌گفته تعیین-

---

[۱]. صاحب، طیبه، مبانی حقوق مالکیت فکری از دیدگاه اقتصادی، پایان‌نامه دوره دکتری حقوق خصوصی دانشکده حقوق وعلوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۸، صص۵۴-۵۳.

[2]. Arrow, Kenneth, "Economic Welfare and the Allocation of Resources for Invention", The Rate and Direction of Inventive Activity: Economic and Social Factors, Nber, 1962., pp. 609-626.

[3]. Game Theory.

[۴]. بابایی، ایرج، "مبانی نظری رویکرد تحلیل اقتصادی حقوق"، فصل‌نامه‌ی پژوهش حقوق و سیاست، ۹(۲۳)، ۱۳۸۶، صص ۱۸-۱۶.

[۵]. منکیو، پیشین، صص ۲۳-۱۲.

[6]. Coleman, Jules L., "Efficiency, Utility, and Wealth Maximization", Hofstra L. Rev., 8 (1979): 509, p. 526-528.

کننده‌ی قیمت محسوب می‌شوند. تئوری بازی‌ها یکی از ابزارهای اقتصادی است که حقوق‌دانـان برای بررسی تحلیلی رفتار کنش‌گران عرصه‌ی بازار به کار می‌گیرند.

تئوری بازی‌ها رویکردی میان‌رشته‌ای برای توجیه رفتارهایی بـا نتـایج اقتصـادی اسـت. ایـن تئوری در توجیه رفتار اجتماعی افراد در جهت تخصـیص منـابع از رشـته‌هـایی چـون ریاضـیات، اقتصاد، علوم اجتماعی و رفتارشناسی بهره می‌گیرد[1]. این تئوری بر اساس مبانی مذکور بـه تبیـین ریاضیاتی و اقتصادی رفتار معقول می‌پردازد. در این روش ما استراتژی‌هـای رفتـاری اشـخاص را که می‌تواند در تصمیم‌گیری شخص مقابل تاثیرگذار باشد مورد بررسـی قـرار مـی‌دهـیم. تئـوری بازی‌ها به بررسی شرایط با در نظر گرفتن بازی‌کنان، استراتژی‌هـایی کـه بـرای هریـک از آنـان موجود است و بازده[2] یا مابه‌ازایی که هر طرف در مقابل انتخاب هر یک از اسـتراتژی‌هـا دریافـت می‌دارد، می‌پردازد[3].

۱-۲. معمای زندانی

معمای زندانی یکی از شناخته‌شده‌ترین انواع تئوری بازی‌هاست[4] که مـا در ایـن مقالـه در توجیـه حمایت از حق نسخه‌برداری از آن بهره می‌گیریم. در این مدل معمای زندانی یک بـازی توصـیف شده بر اساس ماتریس بازده[5] است که در شکل شماره یک نشـان داده مـی‌شـود. ایـن وضـعیت زمانی موجود است که چنین وضعی را شاهد باشیم:

$c_1 > a_1 > d_1 > b_1$ و

[1]. Black, John, Nigar Hashimzade, and Gareth Myles, eds. A Dictionary of Economics, Oxford University Press, 2012, p. 193-194.

[2]. Payoff.

[3]. Baird, Douglas G., Robert H. Gertner, and Randal C. Picker, Game Theory and the Law, Harvard University Press, 1998,p.1-2.

[4]. Picker, R. C., An Introduction to Game Theory and the Law, Law School, University of Chicago, 1994, p.2 .

[5]. ماتریس بازده یا Pay-off Matrix بر اساس وضعیت‌های طبیعی (اوضاعی که می‌توانـد توسـعه یابـد) کـه بـه سطر (یا ستون) تقسیم شده ودر مقابل استراتژی‌های موجود که به سطر یا ستون به منظور تحلیل از دید احتمالات پیوسته با هر وضع طبیعی تجزیه و تنظیم گردیده است، تلقی می‌گردد (فرهنگ، منوچهر، فرهنگ علوم اقتصـادی: انگلیسی– فارسی، تهران: آسیم،چاپ نهم، ۱۳۸۳).

$c_2 > a_2 > d_2 > b_2$

		شخص الف	
		مشارکت می‌کند	مشارکت نمی‌کند
شخص ب	مشارکت می‌کند	a_1, a_2	b_1, c_2
	مشارکت نمی‌کند	c_1, b_2	d_1, d_2

جدول شماره یک

تصور کنید شخص الف و ب هر دو مرتکب یک جرم شده‌اند و دادستان نمی‌تواند برای هیچ‌یک از این دو بدون استناد به اعتراف حداقل یکی از آنان تقاضای محکومیت نماید. به علاوه از آن‌جایی که هر دو متهم در بازداشتگاه و جدای از هم هستند، هیچ‌یک از آن‌ها از تصمیم دیگری آگاهی ندارد. بدیهی است هر یک از این زندانیان سعی دارد بنا به پیش‌فرض حداکثرسازی منافع خود، تصمیمی را اتخاذ نماید که حاصل آن دست‌یابی به حداکثر منافع و یا دفع حداکثری زیان از خود می‌باشد.

در این شرایط چنان‌چه هر دوی این اشخاص با دادستان همکاری نکرده و اعتراف ننمایند، دادستان می‌تواند برای آنان درخواست مجازات نماید. بنابراین دادستان به هریک از متهمین خواهد گفت که در صورت عدم همکاری هر دوی آنان، هر کدام به یک سال زندان محکوم خواهد شد. این وضعیت را در سمت چپ بالای جدول شماره دو خواهیم دید.

از سوی دیگر چنان‌چه یکی از زندانیان اعتراف نماید و زندانی دیگر به انکار بپردازد، شخص اخیر آزاد می‌شود و اعتراف‌کننده به حداکثر مجازات معین شده برای آن جرم شدید یعنی ده سال زندان محکوم خواهد شد. این همان وضعیتی است که در سمت راست بالای جدول و سمت چپ پایین جدول شماره دو خواهیم دید.

در آخر این‌که چنان‌چه هر دو متهم اعتراف نمایند، دادستان برای هریک از آنان به مدت پنج

سال تقاضای محکومیت می‌نماید. این همان وضعیتی است که در سمت راست پایین جدول می‌بینیم.

		شخص الف	
		سکوت می‌کند	اعتراف می‌کند
شخص ب	سکوت می‌کند	−۱,−۱	−۱۰,۰
	اعتراف می‌کند	۰,−۱۰	−۵,−۵

جدول شماره دو

۳. بررسی ماتریس بازده در فرض عدم حمایت از آثار به موجب حق نسخه‌برداری

در مدلی که جدول شماره سه ارائه می‌دهد، فرض ما این است که هزینه‌ی تولید آثار ۳۰۰ تومان می‌باشد. بنابراین چنان‌چه شخص الف و ب هر دو تولیدکننده آثار باشند، سودی که هر یک از آنان از حاصل فروش کار خود خواهد برد، برابر با ۱۰۰ تومان خواهد بود.

چنان‌چه شخص ب تولیدکننده اثر باشد و شخص الف به تکثیر غیر قانونی آثار تولیدشده بپردازد، شخص اخیر هزینه‌ای برای تولید اثر نپرداخته است و می‌تواند کالای نسخه‌برداری شده را بسیار ارزان‌تر به مصرف‌کنندگان عرضه نماید. در نتیجه شخص ب که مولد آثار ادبی و هنری است، از بازار خارج خواهد شد. در چنین شرایطی شخص ب متحمل زیانی معادل هزینه تولید اثر خواهد شد. این شرایط در صورتی که شخص ب به نسخه‌برداری اثر بپردازد، برای شخص الف که تولیدکننده است اتفاق خواهد افتاد. در آخر این‌که چنان‌چه هیچ‌یک از طرفین این رابطه تولیدکننده نباشند، هیچ‌گونه هزینه و منفعتی را دریافت نخواهند داشت و بازده هریک از آنان

برابر صفر خواهد بود[1].

		شخص الف	
		تولیدکننده اثر	نسخه‌بردار
شخص ب	تولیدکننده اثر	۱۰۰,۱۰۰	−۳۰۰,۴۰۰
	نسخه‌بردار	۴۰۰,−۳۰۰	۰,۰

جدول شماره سه

همان‌طور که جدول شماره سه نشان می‌دهد، در صورت عدم حمایت از تولید آثار و عدم دخالت دولت در ایجاد محدودیت برای نسخه‌برداری غیر قانونی اثر، تولیدکننده اثر با زیان مواجه خواهد شد و در نتیجه هیچ‌یک از طرفین این رابطه تمایلی به تولید اثر نخواهند داشت. در نهایت این‌که جامعه در برخورد با چنین شرایطی دچار کاستی خواهد بود.

نتیجه‌ای که بر اساس معمای زندانی استنباط می‌شود آن است که همواره میان منافع عمومی و منافع جمعی سازگاری وجود ندارد. کما این‌که در این مورد خاص تصمیم منطقی هریک از طرفین رابطه، بر اساس پیش‌فرض‌های مورد پذیرش اقتصاد نئوکلاسیک، موجباتی را فراهم خواهد آورد تا جامعه به طور کلی متحمل آسیب شود. بر اساس همین تحلیل می‌توان گفت عدم دخالت دولت در حمایت از حق نسخه‌برداری موجب زیان جامعه خواهد بود. بنابراین دولت در این زمینه باید در تصمیم‌گیری اشخاص و این‌که در چه شرایطی سواری مجانی از تولیدات ممکن باشد، دخالت نماید[2].

[1]. The Allen Consulting Group, Economic Perspective on Copyright Law, Research Prepared for Copyright Studies Ltd., 2003, p. 19.
[2]. Sunstein, C. R., After the Rights Revolution: Preconceiving the Regulatory State, Harvard University Press, 1993, pp. 49-51.

گفتار دوم- تئوری اقتصادی حمایت از آثار و تبیین کلی مدل نقض مالکیت ادبی – هنری و حقوق مرتبط

عقیده‌ی اصلی حاکم بر ایجاد محدودیت در تکثیر و بهره‌برداری از آثار ادبی و هنری آن است که چنان‌چه مصرف‌کنندگان در مقابل بهره‌گیری از آثار، هزینه‌های تولید آن را پرداخت ننمایند، خالقان و ناشران تمایل خود را برای تولید و در اختیار قرار دادن آثار از دست خواهند داد. به عبارت دیگر چنان‌چه حمایت دولت از حق نسخه‌برداری وجود نداشته باشد، سرمایه‌گذاری در تولید آثار ادبی و هنری به طرز چشم‌گیری کاهش خواهد یافت.

دخالت دولت در حمایت از حق نسخه‌برداری موجباتی را فراهم خواهد نمود تا پدیدآورندگان آثار بتوانند با داشتن حق انحصاری محدود و مشروطی که بر اثر خود می‌یابند، هزینه‌های تولید آثار خود را پوشش داده و برای فعالیت‌های آینده در این عرصه انگیزه‌ی بیشتری داشته باشند[1]. به همین منظور امروزه در غالب کشورها قانون‌گذارن، حقوقی انحصاری برای پدیدآورندگان آثار پیش‌بینی نموده‌اند.

۱. حمایت از آثار در قالب نظام مالکیت ادبی - هنری و حقوق مرتبط

حق نسخه‌برداری، حق نشر، حق کار فکری[2]، حق مؤلف و حق تکثیر برابر نهاده‌هایی هستند که در ادبیات فارسی برای کپی‌رایت موجود می‌باشد.[3] کپی‌رایت، مجموعه‌ای از حقوق انحصاری مادی و معنوی است که به ناشر یا پدیدآورنده‌ی یک اثر ادبی، هنری و موسیقی که واجد اوصاف اصالت و منحصر به فرد بودن است، تعلق می‌گیرد و به خالقانِ آثار، حقوقی نظیر تکثیر، تعدیل و انتشار را می‌دهد. به علاوه این حقوق از تکثیر آثارِ خلاقانه‌ی تولید شده، بدون کسب مجوز از

[1]. Besen, Stanley M., and Leo J. Raskind, "An Introduction to the Law and Economics of Intellectual Property", The Journal of Economic Perspectives, 1991, 3-27. pp. 16-17.

[2]. مصلحی، مهرداد، فرهنگ جامع اصطلاحات حقوقی و زمینه‌های وابسته، تهران: قلم، چاپ اول،۱۳۸۹، ص ۲۶۸.

[3]. فرهنگستان زبان و ادب فارسی واژه حق نشر را به عنوان برابرنهاده Copyright مورد پذیرش قرارداده و از آن به عنوان "حق انحصاری پدیدآورنده‌ی اثر برای بهره‌برداری مادی و معنوی از اثر ادبی یا هنری یا صنعتی خود" یاد کرده است (فرهنگستان زبان و ادب فارسی، فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان، ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۲، تهران، چاپ اول،۱۳۸۳).

پدیدآورندگان آن جلوگیری به عمل می‌آورد[۱].

ایجاد این نوع از حقوق پاسخ مستقیم به توسعه‌ی صنایع جدید تکثیر آثار می‌باشد. این امر به درستی مورد تصدیق واقع شده است که، این حقوق از ابتدا زاییده‌ی صنعت بوده است. قبل از تولید ماشین چاپ گوتنبرگ در سده‌های پیشین، حمایت از حقوق مذکور اساسا بی‌معنا تلقی می‌شد[۲]. پس از آن نیز با پیشرفت صنعت در حوزه‌ی عکس‌برداری، ضبط صدا، فیلم‌برداری، ایجاد دستگاه‌های ضبط و پخش ویدیویی، پیدایش الواح فشرده و در نهایت ظهور و بروز اینترنت چهره‌ی حمایت از این نوع حقوق دست‌خوش تحول گردید.

پس از آن‌که پیشرفت فن‌آوری، نسخه‌برداری از آثار را امکان‌پذیر نمود، دولت‌ها همواره در تلاش هستند تا با ایجاد حق انحصاری محدودی[۳] که به پدیدآورندگان آثار بدیع اعطا می‌نمایند از تکثیر غیر قانونی جلوگیری به عمل آورده و حقوق خالقان آثار را در ابعاد مادی و معنوی حفظ و حراست نمایند.

باید توجه داشت که این نوع از انحصار محدود و قانونی که از طرف دولت برای حمایت از پدیدآورندگان آثار اعطا می‌شود و متضمن حقوق خاصی برای ایشان می‌باشد، با آن‌چه در حقوق رقابت[۴] تحت همین عنوان، عاملی نامطلوب در پیش‌برد اهداف بازار آزاد می‌باشد، کاملاً متفاوت است[۵].

---

[۱]. میرحسینی، سیدحسن، فرهنگ حقوق مالکیت معنوی، جلد دوم، تهران: میزان، چاپ اول، ۱۳۸۵، ص ۶۵-۶۳.

[2]. Goldstein, Paul, Copyright's Highway: From Gutenberg to the Celestial Jukebox, Stanford University Press, 2003, p. 236.

[3]. Ray, Raymond Shih, Jiayang Sun, and Yiying Fan, "Does Copyright Law Promote Creativity-An Empirical Analysis of Copyright's Bounty", Vand. L. Rev.62, 2009, 1667, pp. 1680-1684.

[4]. Sullivan, E. Thomas, and Jeffrey L. Harrison, Understanding Antitrust and its Economic Implications, LexisNexis, 2009, pp. 10-25.

[۵]. در اقتصاد نئوکلاسیک فرض اساسی آن است که چنان‌چه بتوان قیمت‌ها را در فضایی کاملاً رقابتی که هیچ‌گونه عاملی به غیر از عرضه و تقاضا دخالت نداشته باشد تعیین نمود، در این صورت حداکثر منافع برای تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان به وجود خواهد آمد. به همین دلیل چنان‌چه اشخاصی بخواهند فضای رقابتی بازار را دست‌خوش تغییر قرار داده و بازار را به منظور حداکثرسازی منافع خود تحت کنترل خود درآورند و در آن به گونه‌ای انحصار ایجاد نمایند، بازار دچار شکست شده و دولت باید جهت مبارزه با چنین وضعی مداخله نماید.

برای شناخت انواع توافقات ضد رقابتی رجوع کنید به: وکیلی مقدم، محمدحسین، توافقات ضد رقابت، تهران: انتشارات همگان، چاپ اول، ۱۳۸۹، صص ۲۴۷-۱۴۴.

وجود حق نسخه‌برداری موجب می‌شود تفکیکی اساسی میان اثر قانونی و غیر قانونی ایجاد شود و بنابراین تولیدکنندگان قانونی بتوانند با ناقضان این حق رقابت نمایند.

۲. مدل اقتصادی رفتار ارکان زنجیره‌ی توزیع و مصرف آثار ادبی و هنری

برای ساده کردن بحث مدلی ارائه خواهد شد تا رفتار مصرف‌کنندگان و توزیع‌کنندگان آثار به طرز ملموس‌تری آشکار گردد. در این مدل شخص A نماینده‌ی فردی است که کالای قانونی که حق نسخه‌برداری آن پرداخت شده را با قیمت Ca خریداری می‌کند. در مقابل شخص B خریدار کالای غیر قانونی است که حق نسخه‌برداری آن پرداخت نشده و Cb قیمتی است که برای خرید این کالا پرداخت می‌شود. Va نیز ارزش کالای خریداری شده توسط شخص A می‌باشد. در مقابل Vb ارزش کالای غیر قانونی را نشان می‌دهد[1]. با تصور این مدل چنان‌چه اشخاص مورد مطالعه‌ی ما منطبق با الگوهای اقتصاد نئوکلاسیک اشخاصی منطقی و به دنبال به حداکثر رساندن سود خود باشند، در این صورت شخص A در شرایطی کالای قانونی را خریداری خواهد نمود که:

$Va > Ca$ و $Va - Ca > Vb - Cb$

این انتخاب زمانی از جانب شخص A معقول به نظر می‌رسد که وی با خرید کالای قانونی هزینه‌ی معقول و امتیاز قابل توجهی در مقابل شخصی که کالای غیر قانونی تهیه می‌کند به دست آورد. در مقابل چنان‌چه ارزش کالای غیر قانونی منهای هزینه‌ی پرداختی برای آن کالا بیش از ارزش کالای قانونی منهای بهای پرداختی برای خرید کالای قانونی باشد، خریداران به کالای غیر قانونی روی خواهند آورد:

$Vb > Cb$ و $Vb - Cb > Va - Ca$

از آن‌جایی که تهیه‌ی کالای قانونی مستلزم پرداخت هزینه‌های اولیه تولید می‌باشد، در فرض عدم دخالت دولت، قیمت کالای غیر قانونی که تقریبا برابر هزینه‌ی نسخه‌برداری خواهد بود بسیار کم‌تر از هزینه‌ی خرید کالای قانونی است. اما در فرض دخالت دولت در این رابطه قیمت کالای غیر قانونی برابر خواهد بود با:

[1]. Newman, J. M., Copyright Free Economics, available at: SSRN 2138409, (2012), p.8.

$$Cb = Z + (Lc \times Pl)$$

با این وصف که Z شامل هزینه‌هایی چون تکثیر، توزیع و سایر هزینه‌های معاملاتی، Lc هزینه‌های احتمالی مسئولیت قانونی در صورت دستگیر شدن و Pl نشان‌دهنده‌ی احتمال دستگیری می‌باشد[1]. بدیهی است رابطه‌ی معکوسی میان احتمال کشف نقض نسخه‌برداری و مجازات‌های حاکم بر آن با میزان نقض این حق وجود خواهد داشت.

گفتار سوم- بررسی تاثیر رشد فن‌آوری بر رفتار ارکان زنجیره‌ی توزیع و مصرف آثار

دور از ذهن نیست که حقوق حاکم بر مالکیت‌های ادبی و هنری که خود معلول صنعت چاپ و تکثیر آثار بوده است، با تحول فن‌آوری دچار دگرگونی گردد. حقوق مذکور با تحولاتی که در دهه‌ی اخیر در حوزه‌ی به اشتراک‌گذاری آثار شاهد بوده‌ایم، آن‌چنان ماهیت متغیری داشته است که امروزه به سختی می‌توان باور داشت که ایده‌های اقتصاد نئوکلاسیک که مبانی بنیادین این حقوق را بنا نموده‌اند قادر به توجیه این تحولات باشند.

۱. تاریخچه‌ی تحلیلی تحولات در امر به اشتراک‌گذاری داده‌ها

به اشتراک‌گذاری داده‌ها پدیده‌ی جدیدی در عرصه فن‌آوری اطلاعات نیست. گفته شده است که اولین انواع به اشتراک‌گذاری داده‌ها در اوایل قرن هجدهم بوده است[2]. نیاز به اشتراک‌گذاریِ سریع‌تر در میان رایانه‌ها موجب شد تا فلاپی‌دیسک‌ها[3] پا به عرصه‌ی صنعت گذارند. با توجه به حجم کمی که این دیسک‌ها داشتند، در این زمان انتقال اطلاعات مستلزم تخصیص فضای فیزیکی نسبتا زیاد و صرف هزینه‌ی بالایی بود. به علاوه از آن‌جا که در آن زمان بهره‌گیری از

[1]. Ibid., p. 8.
[2]. Essinger, James, Jacquard's Web: How A Hand-Loom Led to the Birth of the Information Age, Oxford University Press, 2004, pp. 33-37.
[3]. Floppy Disk.

رایانه‌ها امری مرسوم نبوده است، کاربران این اطلاعات صرفا اشخاص متخصص بوده‌اند[1]، بنابراین عموم مردم امکان بهره‌مندی از این روش به اشتراک‌گذاری اطلاعات را نداشته‌اند.

پس از ظهور نوارهای ویدیویی و کاست که امکان تولید آثار غیر مجاز را با قیمت بسیار مناسبی فراهم می‌آوردند، موضوع حمایت از حق نسخه‌برداری به صورت جدی‌تری دنبال شد[2]. دقیقا در همین زمان بود که پرونده‌های بسیاری در زمینه‌ی نقض حق نسخه‌برداری در دادگاه‌ها مطرح گردید[3]. اما به طور کلی از آن‌جا که نسخه‌برداری غیر مجازِ آثار در این زمان تاحدی کاهش کیفیت را در پی داشت، تفاوت در کیفیت و به تبع آن ارزش آثار نسخه‌برداری شده و قانونی (یعنی $Va > Vb$) می‌توانست به عنوان انگیزه‌ای برای مصرف‌کننده در تهیه‌ی کالای قانونی محسوب گردد. به علاوه از آن‌جایی که ماهیت این‌گونه نسخه‌برداری غیر قانونی بود، بازاریابی و فروش این کالای فیزیکی همراه با تحمل هزینه‌های معاملاتی بسیار بالایی بود. بنابراین در این فضا اگر قانون‌گذار می‌توانست ضمانت اجرای متناسبی برای نقض حق نسخه‌برداری وضع نماید، در غالب موارد از نقض حقوق پدیدآورندگان جلوگیری به عمل می‌آمد.

پیدایش عصر رسانه‌های دیجیتال که از نتایج آن ظهور لوح فشرده[4] و امکان نسخه‌برداری خانگی با قیمت مناسب بود، تحول دیگری در عرصه‌ی حمایت از حق نسخه‌برداری ایجاد نمود. این بار نسخه‌برداری آثار در فضای اندک، با هزینه‌ی مناسب و بدون کاهش کیفیت صورت می‌پذیرفت. به این معنا که $Vb \cong Va$ و به علاوه هزینه‌های معاملاتی و نسخه‌برداری یعنی Z و متعاقب آن Cb کاهش یافت.از سوی دیگر بازاریابی آثار غیر قانونی نیز به دلیل تخصیص

---

[1]. Norberg, Arthur L., "High-Technology Calculation in the Early 20th Century: Punched Card Machinery in Business and Government", Technology and Culture, 1990, 753-779, pp. 760-766.

[2]. Millard, Andre, America on Record: A History of Recorded Sound, Cambridge University Press, 2005, pp. 53-77.

[3].به عنوان نمونه رجوع کنید به:

Sony Corp. of America *v.* Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 104 S. Ct. 774, 78 L. Ed. 2d 574 (1984).

[4].در این‌جا منظور از لوح فشرده Compact Disk (CD) و Digital Video Disk (DVD) می‌باشد؛ با این تفاوت که پیدایش DVD به علت امکان ذخیره‌ی چند برابر اطلاعات نسبت به CD، امکان نسخه‌برداری آثار را سهولت بخشید و ناشران را با بحران مواجه ساخت.

فضای کم‌تر و امکان تبادل آسان‌تر اطلاعات، مستلزم پذیرش خطرات کم‌تری برای توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان بود (یعنی کاهش در Pl رخ داده بود).

اما در حقیقت می‌توان گفت هیچ پدیده‌ای در تسهیل به اشتراک‌گذاری اطلاعات مانند اینترنت تاثیرگذار نبود، زیرا تا پیش از ظهور و همگانی شدن استفاده از آن، به اشتراک‌گذاری اطلاعات میان رایانه‌ها غالبا مستلزم بهره‌گیری از محصولاتی بود که دارای ماهیت فیزیکی بودند. این امر خود موجب می‌شد تا قانون‌گذار بتواند با افزایش Lc و هزینه‌هایی که از برآمد Pl و Z مطابق فرمول تبیین شده به دست می‌آید، خریداران را به مصرف کالای قانونی ترغیب نماید.

اشتراک‌گذاری مجازی اطلاعات موجباتی را فراهم نمود تا نقض‌کنندگان بتوانند با قیمتی تقریبا برابر با صفر تومان و بدون نیاز به ترک محلی که در آن حضور دارند، به آثار مورد نظر دسترسی پیدا کنند. بنابراین، ویژگی‌های منحصربه‌فرد فضای مجازی موجب شد تا نقض حقوق پدیدآورندگان آثار در بعد عرضه و تقاضا با جذابیت‌های بیشتری همراه باشد[۱]. در این شرایط نه تنها بازاریابی کالای غیر قانونی تسهیل گردیده، بلکه حتی ناقضان می‌کوشیدند تا برای فعالیت‌های خود در فضای مجازی تبلیغ نمایند.

۲. بررسی تاثیر پیدایش شبکه‌های اجتماعی به اشتراک گذاری غیر قانونی بر رفتار ارکان زنجیره‌ی تامین آثار

در ژوئن سال ۱۹۹۹ وبگاه ناپستر[۲] تحولی بنیادین را در فضای مجازی و به ویژه، عرصه‌ی به اشتراک‌گذاری اطلاعات موجب شد[۳]. ناپستر ابتدا تعدادی از نرم‌افزارها را به صورت رایگان در اختیار کاربران قرار داد؛ پس از چندی با عنایت به تمایل سیری‌ناپذیر کاربران این وبگاه امکان به اشتراک گذاری مستقیم پرونده‌های صوتی توسط کاربران را فراهم نمود.[۴] با این توضیح که

[1]. Depoorter, Ben, Sven Vanneste, and Alain Van Hiel, "Copyright Backlash", Southern California Law Review, 84, 2011, pp. 1850-1868.

[2]. Napster.

[3].<http://www.britannica.com/related-people/754550/related-people-to-Napster> (last visited Sep. 2, 2010).

[۴]. این سیستم به اشتراک گذاری اطلاعات را نظیر به نظیر، همتا به همتا و یا همراه به همراه (حبیبا، و شاکری، پیشین، ص۲) برابرنهاد Peer to Peer FileSharing می‌گویند(www.ipo.gov.uk).

کاربران می‌توانستند اطلاعات مورد نظر خود را از رایانه‌ی شخص دیگری که به ناپستر دسترسی داشت دانلود نمایند.

با ابداعی که ناپستر در اختیار کاربران گذارد، تمامی شرایط برای ایجاد تغییرات در نگرش قانون‌گذار نسبت به ضمانت اجراهای کارآمد برای جلوگیری از نقض حق نسخه‌برداری و تحول در بازار عرضه و تقاضای آثار فراهم می‌شد، چرا که این وبگاه موجباتی را فراهم آورد تا هزینه‌های حاشیه‌ای نسخه‌برداری، توزیع و بازاریابی آثار غیر قانونی به سوی صفر میل کنند. در این زمان هر کاربر بدون صرف هزینه می‌توانست به میلیون‌ها فایل دسترسی پیدا کند.

ناشران در واکنش به این نقض فاحش حق نسخه‌برداری، به سرعت شروع به ایجاد ائتلافاتی برای اقامه‌ی دعوا علیه ناپستر و وبگاه‌های نظیر آن نمودند و توانستند با دریافت احکامی مبنی بر جبران خسارت و محدود نمودن فعالیت‌های این شرکت، آن را به ورشکستگی بکشانند[۱].

بعد از خروج ناپستر از عرصه‌ی توزیع آثار، چندین وبگاه دیگر اقدام به فعالیت در این عرصه نمودند. بسیاری از آن‌ها برای دچار نشدن به سرنوشت ناپستر تلاش می‌کردند تا پایگاه مشخصی در یک‌جا نداشته باشند و از طریق رایانه‌های خانگی و با کمک کاربران اداره شوند[۲]. به علاوه برخی از این وبگاه‌ها مراکز اصلی خود را در خارج از مرزهای ایالات متحده آمریکا قرار داده بودند.

در این زمان وکلای خبره‌ای که به نفع ناشران فعالیت می‌کردند، دو راه داشتند؛ اول این‌که علیه کلیه‌ی تسهیل‌کنندگان اشتراک‌گذاری آثار غیر قانونی دعوا اقامه کنند و راه دیگر آن‌که مستقیما علیه مصرف‌کنندگان نهایی اقامه‌ی دعوا نمایند. نتیجه‌ی اقامه‌ی دعوا علیه وبگاه‌های ناقض آن بود که صاحبان حق انتشار هزینه‌های گزافی را صرف تعقیب قانونی متخلفان فراتر از مرزهای ملی خود نمایند و یا این‌که با صرف هزینه و زمان بسیار زیاد، از دادگاه‌ها آرایی را به نفع خود دریافت نمایند.[۳] ولی مشکل عمده از آن‌جا ناشی می‌شد که تعداد شرکت‌هایی که به فعالیت

---

[۱]. به عنوان نمونه می‌توان به دعوای A & M RECORDS, INC.*v.* Napster, Inc., 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001) اشاره نمود. برای مطالعه‌ی تحلیلی رای نگاه کنید به:
http://www.dml.indiana.edu/pdf/AnalysisOfNapsterDecision.pdf

[2]. <http://www.pewinternet.org/~/media/Files/Reports/2009/The-State-of-Music-Online_-Ten-Years-After-Napster.pdf> (last visited Sep. 17, 2010).

[۳]. به عنوان نمونه می‌توان از رای اصداری دیوان عالی کشور آمریکا علیه یکی از این متخلفان نام برد.
Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc. *v.* Grokster, Ltd., 545 U.S. 913, 125 S. Ct. 2764, 162 L. Ed. 2d 781 (2005).

در عرصه‌ی فراهم‌آوری تسهیلات برای نقض‌کنندگان آثار می‌پرداختند بسیار بیش‌تر از آن بود که توان مالی ناشران اجازه‌ی اقامه‌ی دعوا علیه تک‌تک آن‌ها را بدهد. از دیگر سوی، در صورت محکومیت این شرکت‌ها به پرداخت جریمه‌ی مالی، توان پرداخت از جانب آنان وجود نداشت و نهایتا، آن‌ها خود را ورشکسته اعلام می‌داشتند. بنابراین اقدامات ناشران در این زمینه شکست خورده تلقی می‌شد. در این زمان آنان از راه دوم یعنی اقامه‌ی دعوا علیه کاربران ناقض سعی در جلوگیری از نسخه‌برداری غیر قانونی کردند[1]. دیری نپایید که هزاران پرونده در دادگاه‌ها در این رابطه مطرح شد. بسیاری از مردم و قضات بر این باور بودند که اجرای احکام مقرر شده در قانون برای اشخاص حقیقی که مرتکب نقض حق نسخه‌برداری به صورت محدود شده‌اند، ناعادلانه و غیر منصفانه است[2]. از دیگر سوی هرچند تعداد بسیار اندکی از ناقضان محکوم به پرداخت جرایم مالی سنگین شدند، از آن‌جا که امکان دستگیری به دلیل نقض حق نسخه‌برداری چندان زیاد نبود (یعنی Pl بسیار پایین بود)، کماکان بسیاری از مصرف‌کنندگان ترجیح می‌دادند آثار مورد نیاز خود را به طریق غیر قانونی تهیه نمایند.

۳. ورود به دوره‌ای که ناشران، آثار خود را به صورت قانونی و تقریبا رایگان در اختیار مصرف‌کنندگان قرار می‌دهند

پس از آشکار شدن ناکامی حق نسخه‌برداری در حمایت از حقوق ناشران در فضای مجازی، بسیاری دریافتند که تدابیر پیش‌بینی شده‌ی قانونی در این حوزه متناسب با رشد و پیشرفت صنعت متحول نگشته و در نتیجه باید به دنبال راه‌کاری دیگر برای جلوگیری از ورشکستگی صنعت تولید آثار ادبی و هنری بود[3]. به همین دلیل برخی از دست‌اندرکاران این عرصه به ایجاد

[1]. Depoorter, Ben, "Technology and Uncertainty: The Shaping Effect on Copyright Law", University of Pennsylvania Law Review, 2009, pp. 9-15.

[2]. Barker, J., "Grossly Excessive Penalties in the Battle Against Illegal File-Sharing: The Troubling Effects of Aggregating Minimum Statutory Damages for Copyright Infringement", Texas Law Review 83.2, 2005, 83, p.536.

[3]. Ajith, Basil, "The Shift from the Copyright Regime to Free Culture", available at: SSRN 2311145, 2013, pp.1-3.

وبگاه‌هایی پرداختند که در آن‌ها آثار به صورت رایگان توسط خود ناشـران و پدیدآورنـدگان ارائـه می‌شود[۱و۲].

اما پرسش اساسی این بود که در چنین شرایطی ناشران چگونه می‌توانند کسب درآمد نماینـد؟ در حال حاضر پدیدآورندگان آثار در یک فضای کاملاً رقابتی قرار می‌گیرند. با این توضـیح کـه از این پس آن‌چه بهای یک اثر را در فضای مجازی معین می‌نماید، تعداد دفعاتی است کـه کـاربران برای دریافت آن به وبگاه‌های مورد نظر مراجعه می‌نمایند. اینک به جای آن‌که خریدار با یک بـار پرداخت هزینه‌ی اثر، سود مشخصی را به ناشر بپردازد[۳]، با هر دفعه رجوع کردن بـه اثـر موجبـات پرداخت مبلغی به ناشر و افزودن به اعتبار آن و در نهایت ترغیب دیگر کـاربران بـرای درخواسـت اثر را فراهم می‌آورد.

در دیگر سوی، وبگاه‌هایی که شهرت جهانی برای در اختیار گذاردن آثـار قـانونی بـه صـورت رایگان را به دست می‌آوردند، از طریق پذیرش آگهی‌های بازرگانی بـه عنـوان اصـلی‌تـرین منبـع درآمد، پذیرش حامیان مالی برای ناشران و وبگاه[۴]، دریافـت حـق عضـویت انـدک بـرای ارائـه‌ی خدمات بهتر و یا فراهم آوردن امکان دسترسی کاربر به سرعت دانلود بیش‌تـر و کیفیـت بـالاتر[۵]، فروش کالا و خدمات در وبگاه و روش‌هایی از این دست کسب در آمد می‌نمایند.

به علاوه از آن‌جایی که برخی از مؤسساتی که بـه نشـر و تولیـد آثـار مـی‌پردازنـد، در جهـت پیش‌برد اهداف سازمان‌ها یا نهادهای خاص و یا به منظور اعتلای فرهنگ یکپارچـه‌ی جهـانی و

---

[1]. Schlachter, Eric, "Intellectual Property Renaissance in Cyberspace: Why Copyright Law Could be Unimportant on the Internet", Berkeley Tech. LJ12, 1997, 15, pp. 21-34.

[۲]. به عنوان نمونه می‌توان از وبگاه‌های Spotify و Myspace در این زمینه نام برد که میلیون‌هـا اثـر صـوتی را به صورت رایگان در دسترس علاقه‌مندان قرار می‌دهند. البته در حال حاضر بسیاری از هنرمندان پس از تولید آثـار خود، داوطلبانه آن را در این دو وبگاه بارگذاری کرده و در دسترس همگان قرار می‌دهند.

[3]. Newman, op. cit., pp. 23-29.

[4]. Sponsorships.

[۵]. این روش کسب درآمد بر دو گونه اسـت. یـک گونـه Try before buy اسـت کـه در آن بـه کـاربر اجـازه‌ی استفاده‌ی رایگان از اثر به مدت محدود پیش از خرید داده می‌شود. گونه‌ی دیگر آن‌که کاربر می‌توانـد بـه صـورت رایگان به آثار موجود در وبگاه دسترسـی داشـته باشـد، امـا چنـان‌چـه حـق عضـویت نـاچیزی را پرداخـت نمایـد (Freemium) وبگاه به وی حق دسترسی آثار با کیفیت بهتر و سرعت مناسب‌تر را می‌دهد.

تحقق بخشیدن به آرمان‌های گروه‌های بشری فعالیت می‌نمایند، اقشار مختلف و نهادهای مردمی و دولتی بنا به اقتضای عرصه‌ای که در آن به فعالیت پرداخته می‌شود، کمک‌هایی را به متصدیان این امور می‌نمایند[۱و۲].

گفتار چهارم- حمایت از حق معنوی به عنوان عامل اصلی انگیزه در تولید و انتشار آثار

حقوق معنوی بخشی از حقوقی است که بنا به خواست‌های مشترک پدیدآورندگان و اجتماع، ظهور و بروز پیدا کرده است. فلسفه‌ی وجودی این حق در اولین نگاه مبتنی بر خواست پدیدآورنده‌ی اثر مبنی بر حمایت قانون‌گذار از تمامیت اثر و نسبت دادن آن به وی شکل گرفته است[۳]. از دیگر سوی، این حق اجتماع است تا آثار پدیدآورندگان را که مبرز حقیقی ایده‌ها و افکار درونی خالق اثر است، با توجه به شناختی که از شخصیت و تاریخچه زندگی وی دارند تفسیر و توجیه نمایند[۴]. به علاوه حقوق معنوی در ابعاد وسیع‌تر می‌تواند حامی فرهنگی باشد که خالقان آثار برجسته با آثارشان به جامعه‌ی بشریت هدیه می‌کنند.

حقوق معنوی در نظام حقوقی کشورهای *نظام نوشته* بسیار جدی تلقی شده و از آن حمایت همه‌جانبه‌ای می‌شود[۵]؛ اما در نظام حقوقی *کامن‌لا*، این دست از حقوق جایگاه بارزی نداشته[۶] و از همین رو می‌توان گفت قانون‌گذار این کشورها بیشتر به منافع مادی حاصل از حق

---

[1]. Calandrillo, Steve P., "Economic Analysis of Property Rights in Information: Justifications and Problems of Exclusive Rights, Incentives to Generate Information, and the Alternative of a Government-Run Reward System", Fordham Intell. Prop. Media &Ent. LJ 9, 1998, 301, pp. 336-338.

[۲]. به عنوان نمونه می‌توان به Wikipedia و Khan Academy (http://www.khanacademy.org) در این زمینه اشاره نمود. به علاوه در زمینه‌ی ارائه‌ی آثار علمی به صورت رایگان، وبگاه‌هایی نظیر SSRN (http://www.ssrn.com) با در اختیار قراردادن تعداد کثیری از مقالات علمی به کاربران خدمت ارائه می‌کنند.

[3]. Even, Y.,"The Right of Integrity in Software: An Economic Analysis", Santa Clara Computer and High Technology Law Journal, 2006, 22(2), pp. 239-247.

[4]. Roeder, Martin A., "The Doctrine of Moral Right: A Study in the Law of Artists, Authors and Creators", Harvard Law Review, 1940, 554-578, pp. 562-573.

[5]. Dietz, Adolf, "Moral Right of the Author: Moral Rights and the Civil Law Countries", Colum.-VLA JL & Arts 19, 1994, 199, pp. 202-207.

[6]. Dworkin, Gerald, "Moral Right of the Author: Moral Rights and the Common Law Countries", Colum.-Vla JL & Arts 19, 1994, 229, pp. 231-235.

نسخه‌برداری اثر توجه نشان داده است[1]. ظهور فضای مجازی و گسترش اشتراک‌گذاری داده‌ها در این محیط بر لزوم حمایت از حقوق معنوی خالقان فکری افزوده است. مهم‌ترین ضرورت این حمایت مضاعف آن است که محیط دیجیتال برای کاربران توانایی‌هایی بیش از بازتولید اطلاعات را فراهم می‌آورد، به گونه‌ای که کاربران نهایی در این فضا می‌توانند آثار حاصل از نقض مالکیت ادبی و هنری را قانونی معرفی نموده و حتی با استفاده از مصنوعات مشابهی، به اعتبار ناشر زیان وارد آورند[2]. به علاوه در شرایطی که خالقان فکری ارائه‌ی رایگان آثار را مورد پذیرش قرار می‌دهند، تنها حقوق معنوی و بهبود در وضعیت اجتماعی پدیدآورنده‌ی اثر می‌تواند محرکی برای تولید و در اختیار گذاری آثار از جانب وی باشد.

۱. حق معنوی زمینه‌ساز منافع مادی و اجتماعی

پدیدآورندگان آثار همانند تولیدکنندگان کالا نیازمند تبلیغات برای شناخته شدن هستند. به اشتراک‌گذاری آثار در فضای مجازی به هنرمندانی که پیش‌تر سابقه عرضه‌ی اثر به جامعه‌ی جهانی را نداشته‌اند و در این عرصه ناشناس هستند یاری خواهد نمود تا با اشتراک‌گذاری آثار خود به صورت رایگان در وبگاه‌هایی که به همین منظور ایجاد شده‌اند، بتوانند از علایق مصرف‌کنندگان آگاهی یافته و خود را به آنان معرفی نمایند[3]. به همین دلیل کسانی که مایلند خود را به عنوان هنرمند معرفی نمایند در غالب موارد در وبگاه‌های اجتماعی ضمن بیان مختصری از تاریخچه‌ی زندگی هنری، چند نمونه از آثار خود را در اختیار کاربران قرار می‌دهند. انگیزه این هنرمندان در واقع دست یافتن به جایگاه اجتماعی و معرفی خود به عنوان تولیدکننده‌ی اثر در جامعه‌ی هنری می‌باشد.

در مقابل، هنرمندانی که آثار بدیع و مبتکرانه‌ای را منتشر می‌کنند طرفداران خود را به تهیه

[1]. Adler, Amy, Against Moral Rights, 2009, available at: SSRN 1365437, pp. 2-3.

[2]. زایلینسکی، کریستوفر، عصر الکترونیک و فقرای اطلاعاتی: فرصت‌ها و مخاطرات، ترجمه عباس گیلوری، تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی، چاپ اول،۱۳۷۷، صص ۳۵۲-۳۵۱.

[3]. Vandenbergh, Mcihael P., Amanda R. Carrico, and Lisa Schultz Bressman, "Regulation in the Behavioral Era", Minn. L. Rev. 95, 2010, 715, pp. 723-725.

نسخه‌های قانونی آثار ترغیب می‌نمایند[۱]. به علاوه حقوق مالکیت فکری می‌تواند تا محدوده زمانی مشخصی به طور مؤثر و کارآمدی از تمامیت حقوق مادی هنرمندان دفاع نماید. به همین دلیل چنان‌چه مصرف‌کننده تمایل زیادی به تهیه اثر در مدت زمان کوتاهی پس از تولید آن داشته باشد حاضر خواهد بود با پرداخت هزینه‌ای جهت خریدِ اثر قانونی، هنرمند محبوب خود را در مسیر ادامه‌ی فعالیت یاری داده و پاره‌ای از هزینه‌های تولید اثر را متقبل شود. در این فضای کاملاً رقابتی هنرمندی که بتواند با تولید اثر اصیل و بدیع مخاطبانش را در میان انبوه کاربران و ناشران بیابد، برای خود موقعیت اجتماعی منحصربه‌فردی ایجاد خواهد نمود که در آینده برای وی زمینه‌ساز منافع مادی غیر مستقیم نیز خواهد شد[۲].

میزان علاقه‌مندی مصرف‌کنندگان نیز بر اساس تعداد بازدیدها، دانلودها، اشتراک‌گذاری‌ها و پسندها در فضای مجازی نمایان‌گر جایگاه اجتماعی پدیدآورنده‌ی اثر خواهد بود. متناسب با این داده‌ها سرمایه‌گذاران و ناشران نسبت به یاری نمودن پدیدآورنده اثر و سرمایه‌گذاری جهت پیشرفت وی تصمیم‌گیری می‌کنند.

۲. اقدامات بین‌المللی برای جلوگیری از نقض حقوق خالقان فکری در فضای مجازی

با توجه به این امر که تولید آثار فکری در دهه‌های اخیر موجبات رشد و توسعه‌ی بشر را فراهم آورده، حمایت از خالقان فکر و اندیشه همواره یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های جامعه‌ی بین‌المللی محسوب گردیده است. در همین راستا سازمان جهانی مالکیت فکری با هدف حمایت از حقوق خالقان فکری[۳] بالاخص در فضای اینترنت مبادرت به تصویب دو معاهده تحت عناوین معاهده‌ی مالکیت ادبی و هنری سازمان جهانی مالکیت فکری[۴] که به تاثیر فن‌آوری‌های دیجیتال بر حوزه-ی حقوق آثار ادبی و هنری می‌پردازد و معاهده‌ی آثار اجرایی- نمایشی و آوانگاشت‌های سازمان

[۱]. باقری، محمود، "بررسی تطبیقی نظریات جایگزین حقوق انحصاری در حمایت از مالکیت فکری"، مجله نامه مفید، ۱۳۹۲، ۹ (۹۷)،صص ۸۸-۶۷.

[۲]. به عنوان نمونه در حال حاضر بسیاری از هنرمندان در کنار فعالیت در عرصه‌ی حرفه‌ای، از طریق تولید کالاهایی با نام هنری خود و یا ظاهر شدن در آگهی‌های تبلیغاتی کسب درآمد می‌نمایند.

[3]. <http://www.wipo.int/madrid/en/general/#objectives> (last visited Jan. 29, 2010).

[4]. WCT.

جهانی مالکیت فکری[1] نمود. در این معاهدات نسبت به حقوق مادی و معنوی خالقـان فکـری در فضای مجازی توجه ویژه‌ای شده و کشورهای عضو متعهد گردیده‌اند تا از تمامیت حقوق مادی و معنوی خالقان آثار حمایت به عمل آورند.

اگرچه مفاد این معاهدات در قوانین بسیاری از کشورها و از جمله در قانون حمایت از مالکیـت ادبی- هنری در هزاره دیجیتال[2] در ایالات متحده آمریکا و دستورالعمل‌های متعاقـب Directive 91/250/EC شورای اروپا (که در ارتباط با حمایت قـانونی از نـرم‌افزارهـای رایانـه‌ای در مقابـل تکثیرهای غیر مجاز می‌باشد) مورد توجه واقع شد[3]، لـیکن اعطـای حقـوق احصـاء شـده در ایـن معاهدات مستلزم همکاری تمامی کشورها برای قانون‌مند نمودن محیط مجازی می‌باشد[4].

۳. کپی‌لفت تضمینی برای جلوگیری از به انحصار در آمدن آثار

ناکارآمدی نظام سنتی کپی‌رایت برای حمایت از تمامی ابعـاد مالکیـت ادبـی و هنـری در فضـای مجازی زمینه‌ای را برای متروک شدن این شاخه از حقوق فراهم آورد؛ زیرا مالکیت ادبی- هنـری و حقوق مرتبط متضمن حقوق مـادی و معنـوی انحصـاری بـرای پدیـدآورنـدگانی اسـت کـه در رویارویی با چنین شرایطی غالبا تمایل بر انحصارطلبی نداشته[5] و یا اساسا این انحصـار را مخـالف واقعیت‌های کسب‌وکار خود می‌پندارند[6]. به همین دلیل آن‌چه نیاز حقیقی ارکان زنجیـره‌ی تـامین در این دوره‌ی زمانی است، ارائه‌ی تضمین قانونی برای انحصاری نشدن این آثار می‌باشد.

در واقع به نظر می‌رسد فلسفه‌ی پیدایش کپـی‌لفـت در حـوزه‌ی حمایـت از مالکیـت ادبـی و هنری از این حقیقت ناشی می‌شود که ارائه‌ی آثار رایگان و غیر انحصاری همواره ایـن دغدغـه را برای خالقان آثار به وجود آورده که اشخاص دیگری بر اثر تولید شده آنان حق انحصاری یافتـه و

---

[1]. WPPT.

[2] .Digital Millennium Copyright Act (2000).

[3]. <http://europa.eu/legislation_summaries/other/l26027_en.htm> (last visited Feb. 12, 2010).

[4]. جمشیدیان، مریم، حمایت از حق پدیدآورنده اثر ادبی هنری دراینترنت، پایان‌نامه‌ی دوره کارشناسی ارشد حقـوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۸۳.

[5]. Newman, op. cit., pp. 3-5.

[6]. باقری، پیشین، صص ۸۵-۷۴.

از انتشار و اشتراک‌گذاری نامحدود آن جلوگیری به عمل آورند. علاوه بر این از آن‌جایی که محیط مجازی توانایی‌هایی بیش از بازتولید صرف اطلاعات را داراست و کاربران می‌توانند در این فضا با تغییر شکل اطلاعات، آن را مصنوع اصلی قلمداد نموده و موجبات ورود زیان به اعتبار اجتماعی خالق اثر را پدید آورند[۱]، خالقان فکری با بهره‌گیری از قراردادهای کپی‌لفت[۲] امکان سوءاستفاده از شخصیت خالق اثر و به انحصار در آمدن آن را سلب می‌نمایند.

۴. حمایت از مالکیت ادبی- هنری و حقوق مرتبط در فضای مجازی

در حال حاضر در میان پدیدآورندگان آثار، دو گونه رویکرد کاملاً مشهود است. دسته‌ای قائل به حفظ تمامی حقوق مادی و معنوی خود در ارتباط با اثری که پدید آورده‌اند می‌باشند. دولت در رابطه با این دسته از خالقان فکری وظیفه دارد تا با اعطای تسهیلاتی از جمله توجه به سرعت در رسیدگی و در نظر گرفتن ضمانت اجرای کارآمد علیه ناقضان، حقوق خالقان آثار را تا حد امکان حفظ نماید. این امر به طور خاص در کشورهای توسعه‌یافته، که دولت دارای ابزارهای قدرتمند فن‌آوری است، بهتر محقق می‌گردد. به علاوه دولت‌ها در راستای صیانت از توسعه‌ی جهانی و تشویق خالقان فکری بر خود لازم می‌دانند از طریق ایجاد سازمان‌های بین‌المللی برای قانون‌مند نمودن فضای مجازی، تعریف و بهینه نمودن شرایط ارائه‌ی خدمات در محیط مجازی، محدود نمودن فعالیت کشورها در محیط اینترنت قبل از عضویت در سازمان جهانی مالکیت فکری و ایجاد نهادی برای اجرای قوانین وضع شده به منظور رعایت حقوق پدیدآورندگان و کاربران شبکه در محیط مجازی[۳] اقدامات لازم را انجام دهند.

دسته دوم، پدیدآورندگانی هستند که آثار خود را در قالب کپی‌لفت مورد حمایت قرار داده‌اند. این اشخاص مخاطبان خود را با عرضه‌ی رایگان و بدون محدودیت، برای به گردش درآوردن

---

[۱]. مطلبی، داریوش، "حق مؤلف در دنیای دیجیتال"، نشریه‌ی کلیات کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳۸۷، شماره ۱۳۵،ص ۳۷.

[۲]. حبیبا وشاکری، پیشین، صص ۱۸۶-۱۸۵.

[۳]. جمشیدیان، پیشین، صص ۹۸-۹۷.

آثارشان به منظور وسعت دادن به تعداد مخاطبان و افزودن بر حیثیت اجتماعی خود[1] دعوت می‌نمایند. مهم‌ترین کارکرد مالکیت ادبی- هنری و حقوق مرتبط برای این قشر از خالقان فکری تامین حداقل ابزارهایی برای حفظ تمامیت و انتساب‌پذیری اثر می‌باشد. بنابراین با توجه به این تنوع نگرش در میان پدیدآورندگان آثار، حقوق مالکیت فکری در بخش مالکیت‌های ادبی- هنری و حقوق مرتبط می‌تواند کارکردهایی متناسب با خواست‌های تولیدکنندگان این عرصه داشته باشد.

نتیجه‌گیری

در پی سالیان، رشد و پیشرفت جوامع بشری همواره حمایت از مالکیت‌های ادبی- هنری و حقوق مرتبط را به عنوان ضرورتی برای حفظ فرهنگ و توسعه قلمداد نموده است. به همین دلیل در غالب جوامع، قانون‌گذاران برای پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری حقوقی انحصاری و ویژه در نظر گرفته‌اند که هرگونه بهره‌برداری از حاصل کارشان را نیازمند رخصت قانونی از آنان می‌داند.

حقوق انحصاری خالقان آثار که خود برخاسته از ضرورتی است که پیشرفت صنعت آن را توجیه می‌نماید، هم‌گام با تحولات فن‌آوری اهمیتی مضاعف یافته و توجه دولت‌ها در راستای حمایت از این حقوق با تحمل هزینه‌ها، تحمیل محرومیت‌ها و ممنوعیت‌ها برای مصرف‌کنندگان این عرصه بوده است. در سالیان اخیر رسیدن به توازنی برای حفظ حقوق خالقان فکری و بهره‌برداری جامعه از آثار آنان، مهم‌ترین بحث در عرصه‌ی حمایت از مالکیت ادبی- هنری و حقوق مرتبط با آن بوده است. با این توضیح که دولت‌ها به دنبال شرایطی هستند که در آن از یک سو پدیدآورندگان بیش از پیش ترغیب به تولید و انتشار آثار ارزشمند و بدیع گردیده و از سوی دیگر مصرف‌کنندگان نیز بتوانند در شرایطی منصفانه به تولیدات فکری دسترسی داشته باشند.

از آن‌جایی که دولت‌ها منشأ اعطای حقوق انحصاری و متضمن حمایت از این حقوق در مقابل ناقضان بوده‌اند، همواره این انتظار وجود داشته که هم این نهاد، حقوق و تکالیف پدیدآورندگان و مصرف‌کنندگان را مشخص نماید. به همین دلیل زمانی که پیش‌رفت صنعت

[1]. Fisk, Catherine L., "Credit Where It's Due: The Law and Norms of Attribution", Geo. LJ 95, 2006, pp. 50-55.

شرایطی را فراهم آورد که آثار ادبی و هنری بـا سـرعت و کیفیـت بسـیار بـالا و بـدون پرداخـت هیچ‌گونه هزینه به صورت غیر قانونی نسخه‌برداری شده و در اختیار مصرف‌کننـدگان قـرار گیـرد، بسیاری بر این اعتقاد بودند که دولت‌ها می‌توانند از حقوق خالقان آثـار در مقابـل قـانون‌شـکن‌هـا حمایت نمایند. دولت‌ها نیز با توسل به جرایم سنگین و احکام پی‌درپـی علیـه ناقضـان هـم‌چنـان حقوق حاکم بر مالکیت‌های ادبی و هنری را کامل و بی‌نقص توصیف می‌نمودند. امـا حقیقـت آن است که حقوق مالکیت ادبی و هنری در جنبه اعطای حقوق انحصاری به پدیدآورندگان آثـار، بـه جهت نادیده انگاشتن واقعیت‌های مربوط به پیشرفت فـن‌آوری در فضـای مجـازی، بـه مقرراتـی متروک و کم‌تاثیر تبدیل می‌شد.

پس از پذیرش ایده در اختیارگذاری آثار رایگان در فضای مجازی، خالقان آثار مخاطبـان خـود را در سرتاسر جهان یافته و از ره‌گذر شهرت جهانی، منافع مادی نیـز کسـب مـی‌کننـد. در چنـین فضایی که رقابت برای جذب مخاطب مرزهای ملی و فرهنگ‌ها را از هم می‌گسـلد، تنهـا آثـاری متضمن منافع مادی و پیام‌آور فرهنگ می‌باشند که فراتر از تقلید، ایده‌های نوین را در خـود جـای داده باشند. در حال حاضر مهم‌ترین کارکرد حقوق حاکم بر مالکیت‌های ادبـی- هنـری و حقـوق مرتبط این است که تا آن‌جا که پدیدآورندگان مایلند از انحصـار آثـار جلـوگیری نمـوده و حمایـت مضاعفی از حقوق معنوی ایشان به ارمغان آورد.

منابع

فارسی:

۱. بابایی، ایرج، "مبانی نظری رویکرد تحلیل اقتصادی حقوق"، فصـل‌نامـه پـژوهش حقـوق و سیاست، زمستان ۱۳۸۶، شماره ۲۳، صص ۶۰-۱۳.

۲. باقری، محمود، "بررسی تطبیقی نظریات جایگزین حقوق انحصـاری در حمایـت از مالکیـت فکری"، مجله نامه مفید، ۱۳۹۲، شماره ۱۰۰، صص ۸۸-۶۷.

۳. جمشـیدیان، مـریم، حمایت از حق پدیدآورنده‌ی اثر ادبی هنری در اینترنت، پایـان‌نامـه دوره کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، ۱۳۸۳.

۴. حبیبا، سعید؛ و شاکری، زهرا، "کپی‌لفت، نقابی بر سیمای مالکیت ادبی و هنری"، فصل‌نامـه حقوق، تابستان ۱۳۹۱، شماره ۲، صص ۱۱۰-۹۳.

۵. زایلینسکی، کریستوفر، عصر الکترونیک و فقرای اطلاعاتی: فرصت‌ها و مخاطرات، ترجمه‌ی عباس گیلوری، تهران: مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهاد سازندگی، چاپ اول، ۱۳۷۷.
۶. شاکری، زهرا؛ و حبیبا، سعید، "اشتراک‌سازی آثار ادبی و هنری، چالش‌ها و فرصت‌ها"، دوفصل‌نامه‌ی دانش حقوق مدنی، ۱۳۹۲، شماره ۱، صص ۱۲-۱.
۷. صاحب، طیبه، مبانی حقوق مالکیت فکری از دیدگاه اقتصادی، پایان‌نامه‌ی دوره دکتری حقوق خصوصی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۸.
۸. فرهنگ، منوچهر، فرهنگ علوم اقتصادی: انگلیسی- فارسی، چاپ نهم، تهران: آسیم،۱۳۸۳.
۹. فرهنگستان زبان و ادب فارسی، فرهنگ واژه‌های مصوب فرهنگستان ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۲، چاپ اول، ۱۳۸۳.
۱۰. کاتوزیان، ناصر، مقدمه علم حقوق و مطالعه در نظام حقوقی ایران، تهران: سهامی انتشار، چاپ شصت و چهارم، ۱۳۸۷.
۱۱. مصلحی، مهرداد، فرهنگ جامع اصطلاحات حقوقی و زمینه‌های وابسته، تهران: قلم، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۱۲. مطلبی، داریوش، حق مؤلف در دنیای دیجیتال، نشریه کلیات کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۳۸۷، شماره ۱۳۵، صص ۴۳-۳۲.
۱۳. منکیو، گریگوری، مبانی علم اقتصاد، ترجمه‌ی حمیدرضا ارباب، تهران: نی، چاپ دوم، ۱۳۸۸.
۱۴. میرحسینی، سیدحسن، فرهنگ حقوق مالکیت معنوی، جلد دوم، تهران: میزان، چاپ اول، ۱۳۸۵.
۱۵. وکیلی مقدم، محمدحسین، توافقات ضد رقابت، تهران: انتشارات همگان، چاپ اول، ۱۳۸۹.

لاتین:

16. Adler, Amy, Against Moral Rights, available at: SSRN 1365437, (2009).
17. Ajith, Basil,The Shift from the Copyright Regime to Free Culture, available at: SSRN 2311145 (2013).
18. Arrow, Kenneth, "Economic Welfare and the Allocation of Resources for Invention", The Rate and Direction of Inventive Activity: Economic and Social Factors, Nber, 1962, 609-626.
19. Baird, Douglas G., Robert H. Gertner, and Randal C. Picker, Game Theory and the Law, Harvard University Press, 1998.

20. Barker, J., "Grossly Excessive Penalties in the Battle against Illegal File-Sharing: The Troubling Effects of Aggregating Minimum Statutory Damages for Copyright Infringement", Tex L. Rev. 83 (2004): 525.
21. Besen, Stanley M., and Leo J. Raskind, "An Introduction to the Law and Economics of Intellectual Property", The Journal of Economic Perspectives, 1991: 3-27.
22. Black, John, Nigar Hashimzade, and Gareth Myles (eds.), A Dictionary of Economics, Oxford University Press, 2012.
23. Coase, Ronald Harry, "The Problem of Social Cost", Jl & econ. 3 (1960): 1.
24. Calandrillo, Steve P., "Economic Analysis of Property Rights in Information: Justifications and Problems of Exclusive Rights, Incentives to Generate Information, and the Alternative of a Government-Run Reward System", Fordham Intell. Prop. Media & Ent. LJ 9 (1998): 301.
25. Coleman, Jules L., "Efficiency, Utility, and Wealth Maximization", Hofstra L. Rev.8 (1979): 509.
26. Cornes, Richard, The Theory of Externalities, Public Goods, and club Goods, Cambridge University Press, 1996.
27. Depoorter, Ben, "Technology and Uncertainty: The Shaping Effect on Copyright Law", University of Pennsylvania Law Review,2009: 1831-1868.
28. Depoorter, Ben, Sven Vanneste, and Alain Van Hiel, "Copyright Backlash", Southern California Law Review 84, 2011.
29. Dietz, Adolf, "Moral Right of the Author: Moral Rights and the Civil Law Countries", Colum.-VLA JL & Arts 19, 1994: 199.
30. Dworkin, Gerald, "Moral Right of the Author: Moral Rights and the Common Law Countries", Colum.-Vla JL & Arts 19 (1994): 229.
31. Essinger, James, Jacquard's Web: How a Hand-Loom Led to the Birth of the Information Age, Oxford University Press, 2004.
32. Even, Yonatan, "Right of Integrity in Software: An Economic Analysis", Santa Clara Computer & High Tech. LJ 22 (2005): 219.
33. Fisk, Catherine L., "Credit Where It's Due: The Law and Norms of Attribution", Geo. LJ 95 (2006): 49.
34. Gibbons, Llewellyn Joseph, "Entrepreneurial Copyright Fair Use: Let the Independent Contractor Stand in the Shoes of the User", Ark. L. Rev. 57 (2004): 539.
35. Goldstein, Paul, Copyright's Highway: From Gutenberg to the Celestial Jukebox, Stanford University Press, 2003.

36. Goodman, Ellen P., and Anne H. Chen. "Modeling Policy for New Public Service Media Networks", Harv. JL & Tech. 24 (2010): 111.
37. Kwall, Roberta, The Soul of Creativity: Forging A Moral Rights Law for the United States, Stanford University Press, 2010.
38. Landes, William M., and Richard A. Posner, "An Economic Analysis of Copyright Law", The Journal of Legal Studies (1989): 325-363.
39. Millard, Andre, America on Record: A History of Recorded Sound, Cambridge University Press, 2005.
40. Netanel, Neil Weinstock, "Copyright and A Democratic Civil Society", Yale Law Journal, 1996: 283-387.
41. Newman, J. M., Copyright Free Economics, available at: SSRN 2138409, (2012).
42. Norberg, Arthur L., "High-Technology Calculation in the Early 20th Century: Punched Card Machinery in Business and Government", Technology and Culture, 1990: 753-779.
43. Picker, Randal C., "An Introduction to Game Theory and the Law", 1994.
44. Ku, Raymond Shih Ray, Jiayang Sun, and Yiying Fan, "Does Copyright Law Promote Creativity? An Empirical Analysis of Copyright's Bounty", Vand. L. Rev. 62 (2009): 1669-1953.
45. Roeder, Martin A., "The Doctrine of Moral Right: A Study in the Law of Artists, Authors and Creators", Harvard Law Review, 1940: 554-578.
46. Schlachter, Eric, "Intellectual Property Renaissance in Cyberspace: Why Copyright Law Could Be Unimportant on the Internet", Berkeley Tech. LJ12 (1997): 15.
47. Sullivan, E. Thomas, and Jeffrey L. Harrison, Understanding Antitrust and its Economic Implications, LexisNexis, 2009.
48. Sunstein, C. R., After the Rights Revolution: Preconceiving the Regulatory State, Harvard University Press, 1993.
49. The Allen Consulting Group, Economic Perspective on Copyright Law, Research Prepared for Copyright Studies Ltd., 2003.
50. Vandenbergh, Mcihael P., Amanda R. Carrico, and Lisa Schultz Bressman, "Regulation in the Behavioral Era", Minn. L. Rev. 95 (2010): 715.
51. Weimer, David L., and Aidan R. Vining, "Policy Analysis: Concepts and Practice", 2005.

آرای قضایی:

52. A & M RECORDS, INC. *v.* Napster, Inc., 239 F.3d 1004 (9th Cir. 2001).
53. Metro-Goldwyn-Mayer Studios Inc. *v.* Grokster, Ltd., 545 U.S. 913, 125 S. Ct. 2764, 162 L. Ed. 2d 781 (2005).
54. Sony Corp. of America *v.* Universal City Studios, Inc., 464 U.S. 417, 104 S. Ct. 774, 78 L. Ed. 2d 574 (1984).

پایگاه‌های اینترنتی:

55. http://europa.eu/legislation_summaries/other/l26027_en.htm (last visited Feb. 12, 2010).
56. http://www.auburn.edu/~johnspm/gloss/public_goods (last visited Aug. 23, 2010).
57. http://www.britannica.com/related-people/754550/related-people-to-Napster (last visited Sept. 2, 2010).
58. http://www.dml.indiana.edu/pdf/AnalysisOfNapsterDecision.pdf (last visited Jun. 08, 2010).
59. http://www.ipo.gov.uk/types/copy/c-other/c-other-faq/c-other-faq-gen/c-other-faq-gen-peer.htm (last visited Oct. 23, 2010).
60. http://www.khanacademy.org (last visited Aug. 07, 2010).
61. http://www.pewinternet.org/~/media/Files/Reports/2009/The-State-of-Music-Online_-Ten-Years-After-Napster.pdf (last visited Sep. 17, 2010).
62. http://www.ssrn.com (last visited Sep. 12, 2010).
63. http://www.wipo.int/madrid/en/general/#objectives (last visited Jan. 29, 2010).